

TRAGÈDIA VULGAR

AL morir, la Catherina va deixar dues orphenetes soles al món: La Margarida que tindria uns setze anys i la Martha qu'encara no arribaría als deu. Anaven, les pobres, esme-perdudes com poyletes als qui manca la lloca. Don Feliu, qu'era home de bons sentiments, compadit d'eyles els hi va fer un tracte.

—Mireu, xiquetes, la vostra mare, al cel sigui, va trebaylar una pila d'anys a casa, jo puc fer quelcom per vosaltres i vuyl ajudar-vos. Les noietes scoltaven com astorades, sense sapiguer el que dir.

—Si voléu — afegí don Feliu — us faré fer un Kiosk de fusta a la cantonada i hi podreu vendre diaris i revistes. Jo us bestreuré els diners que calguin. I així us guanyaréu la vida.

—Sí, sí—van dir contestes, i no trobant cap altra expressió d'agraïment, la Margarida saltà:

—I com li pagarem?

—Com? amb diaris. Pujareu-me 'ls tots dematí i vespre.

Als pocs díes van strenar el Kiosk de fusta, pintat de verd, tot gornit de llibres, revistes i diaris i fins d'algún bitllet de la rifa. Donava bò de sentir a les dues noietes de bon matí i al cap-vespre, com annunciaven els diaris amb veueta aguda i cridanera:

—La Publicitat... el Brusi... la Veu... el Cierooo...

Al Senyor Feliu li agradava molt llegir: Cada matí ants d'anar a la fàbrica es passava un bon pareyl d'hores entretingut amb diaris i revistes i el mateix feia a la nit avants d'anar-s'en a jaure. Llegir era el seu vici, el seu divertiment. Eyl no anava mai al cafè ni al theatre ni sortía de nit per rès del món. Es quedava a casa amb la muyler i els fiyls i tots llegíen a l'entorn de la taula: Casa seva semblava un centre de lectura.

Les noietes li pujaven els diaries, tant aviat com sortíen. Era el primer parrochià que servíen. Més caldría!, deien; som agraïdes!

La venda, anava bé, i al cap d'un pareyl d'anys ja havíen pagat el Kiosk. La Margarida es va casar amb un venedor de diaris i aviat va tenir una nena, que era el goig de tots. Eren més feliços que cap milionari. ¡Que vegades els vaig veure applegats tots, fent rodona, davant del Kiosk, i menjant-se un arroç amb poylastre o uns coniylets a la brasa!...

*
* *

S'havía declarat la vaga. A la fàbrica de don Feliu feia setmanes que no s'hi trebaylava. Don Feliu no cedía a les exagerades pretensions del syndicat. No podía cedir: hauría stat la ruïna del negoci. Feia alguna concessió però no era admesa pels caps de coyla. I tancà la fàbrica. En lloc es veia la solutió del conflicte, i mentre tant, la miseria, la fam i la desesperatió feien rabatge en moltes llars. I la tempesta d'odi bruelava furiosa, la maror creixía. Una onada invadía els baixos fons socials removent el llordós solatge de totes les malvetats i de totes les males passions. Els attentats personals sovintejaven sembrant l'alarma i el terror arreu.

A la taverna de cal Felot es reuníen els més exaltats i caps-calents amb els falsos apòstols i redemptors d'offici. Redemptors que ni eren obrers ni mai havíen trebaylat ni cercat feina. Eren els apòstols del mal, causadors de misèries, crims i tyrannies, els qui volen viure amb la squena dreta a costa dels trebayladors, i fent la por als burgesos.

Ayli entre la bravada del ví i el fum del tabac llençaven com squitxos de verí, phrases totes inflades de rancunies, enveges, odis i venjances.

—Els hem de tallar el coyl!

—Una gottera al ventre!

—Uns confits de plom al cerveyl!

—Una bomba a casa seva!... Ja el farem cedir, ja, de grat o per força.

—Li cremarem la fàbrica...

Tot aquest parlament anava adobat dels corresponents renecs caragolats amb rabia i amb gest de menaça.

A l'endemà al matí, de la taverna del Felot sortí un home mal-carat i repulsiu amb una cenayla sota el braç: A dins de la cenayla hi duia una bomba coberta amb una brusa. Sguardà a un costat i altre,

ningú passava, i es posà a caminar depressa carrerò avayl. Tombà el cantò, seguí un carrer i un altre, fins anar a parar a l'avinguda on vivía don Feliu. Al ser-hi davant es ficà a l'urinari i encenent un cigarret calà foc a la blena. Encara unes passes, ja hi era aprop. Més en aquell mateix moment, la porta de cà don Feliu s'obrí de bat a bat i el porter vestit de llureia, comprà diaris i es quedà llegint dret al brancal una bona stona. El de la cenayla, impatient, stava mig amagat al cantò darrera el Kiosk, fent veure que llegía. No podent sperar més, covard i sfereït s'en anà tot a corrents pel mig de la avinguda. I a terra quedà la cenayla amb l'artefacte homeier, la blena encesa...

***

A dins del Kiosk, la Margarida donava sopetes de café amb llet a la seva nena, bufant-li les cuyleradas fumejantes per a que 's refredessin. La nena badava la boqueta com un oceyl i sa mare, contenta i ditxosa, a cada cuyleradeta li feia un petò...

Al cap d'una stona la bomba sclatà, produïnt una detonatió formidable, strepitosa, que feu retronar tota la barriada trencant vidres de balcons i finestres. Després crits, xiscles, fum, pols. La gent corría pel carrer adhalerada, sense èsme, en totes directions. Tothom sortía per les portes i preguntava el qu'era. Refets del primer sglai, corregueren a la cantonada: s'hi havía consumat la tragèdia, i la tragèdia attrau. I aviat una gernatió s'apilotà fent rotllo al lloc de la explosió, per contemplar l'aferós spectacle de la catàstrophe: A terra en terrible scampayl, hi havía les fustes del Kiosk fetes a miques, llibres en desordre, diaris, revistes il·lustrades, peces de deu cèntims, tot squitxat de sang i al mig, un munt de carn sagnejanta; era la pobra Margarida moribonda, squarterada, sbudellada, les robes squeixades i brutes de sang... El pit obert deixava veure un cor que bottia, qu'anava fent els darrers battecs, treient un broyl de sang calenta, fumejanta, qu'engrandía a terra la roja taca del bassal de sang.

Aylò era spaventós, sglaiador: Els homes, tots parats, la cara groga com cadavres, ho sguardaven silentiosos, plens d'emotió. Les dones impressionades, stemordides, amb veu somicosa, feien comentaris de planyença: ¡Pobra Margarida!... no sembla persona humana!... fa sgarrifar de veure!... Algunes feien el cor fort per no plorar.

En sec per desnota del fustam i del bancal de pedra, se sentiren fondos i febles, com uns gemecs, com un ploricó. La nena! feu tothom, amb un crit d'engunia... Aixecaren les fustes i sortí la noieta tota spantada. Treia les manetes tremoloses plenes de sang de sa mare. Stava il lesa. Se salvà per miracle. Sols s'havía fet unes sgarrinxades als bracets i a les cametes. I caminà vacil·lant per demunt de les enrunes cridant tota sglaiada... Mama!... ma!... ma!... ma!... ma!... Feia enternir de sentir-la.

Llavors en Toni, el malaurat marit de la Margarida, arribava corrent, sbufegant, més mort que viu, amb la cara groga com una cera. Es parà i amb els uyls oberts que li sortíen de les conques, sguardà l'horrible caire de la seva desgratia. Agafà la criatura i la besà fortament, fortament, i després es posà a riure com un boig, fent una riatlla soroylosa, tràgica, sparverada... que glaçava les sangs. I cridà també, amb veu de desesper: Mama!... ma!... ma!... ma!... ma!...

Algún temps després, vaig veure al pobre Toni tot endolat que venía diaris a la portalada de cà don Feliu. Tenía la nena assegudeta als genoyls i li feia un petò llarg, llarg, aferrat a ses tendres galtones, mentre unes llàgrimes li lluíen en els uyls i anaven a caure demunt de la bateta negra, de la nena...

PERE ARNAU.

Cumplint el desig de l'autor, es conserva l'ortografia de l'original.—N. DE LA R.